

ELŐSZÓ

A kötet a roma kisebbséggel foglalkozó fontosabb nemzetközi dokumentumokat elsőként adja közre. Általában a nemzeti vagy etnikai kisebbségek jogait érintő dokumentumok ritkán foglalkoznak külön egy-egy kisebbségi csoporttal. Az elmúlt évtizedben azonban a cigányság sajátos helyzete és gondjai mégis egyre inkább megjelentek az európai kisebbségvédelmi kezdeményezésekben. Sokszor „Európa kisebbségének” nevezik a romákat, mivel a kontinens több államában is nagyszámú közösségeik élnek, és egyedi kultúrájuk védelme, de különösen az általánosnak mondható társadalmi kizártságuk elleni fellépés igénye nélkülözhetlenné tette a nemzetközi szervezetek markánsabb szerepvállalását. Emiatt tartottuk fontosnak, hogy a romákkal foglalkozó okmányokat egy kötetben gyűjtsük össze, kiegészítve ezzel a 2003-ban – szintén a Gondolat Kiadó gondozásában megjelent – *A kisebbségi jogok nemzetközi okmányai* című, a kisebbségi jogokkal általában foglalkozó dokumentumgyűjteményt.

Az itt közölt dokumentumok igen sokfélék, hiszen az ENSZ, az Európa Tanács, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ), az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosa számos egyedi és általános ajánlást, javaslatot, jelentést vagy munkaanyagot tett közzé a témában. Mindegyik szövegben tükröződik azonban, hogy elsősorban a közép- és kelet-európai országokban élő romák helyzete keltette fel a nemzetközi közvélemény figyelmét. A közép- és kelet-európai államok EU-csatlakozása során az Európai Unió Bizottsága is fokozott figyelemmel követte a romák helyzetének alakulását.

A fokozódó nemzetközi érdeklődés ellenére sem született olyan nemzetközi dokumentum vagy kezdeményezés, amely a probléma felvetésénél, a figyelemfelkeltésnél, általános ajánlások megfogalmazásánál messzebb ment volna. Az alábbiakban közreadott – jogi kötő erőt nélkülöző – okmányok publikálásával az volt a célunk, hogy eloszlassuk a köztudatban ezekkel kapcsolatosan élő téves elvárásokat. Sokan hisznek benne például, hogyha az ezekben a dokumentumokban foglaltakat mindenki követné, akkor egy csapásra megoldódnának a roma kisebbség gondjai. De nem kevesen voltak és vannak azok, akik hasonló bizakodással figyel(ték)ik az európai uniós csatlakozási folyamatot, gondolva, ha például Magyar-

ország az EU tagállama lesz, megoldódik majd a roma kisebbség helyzete. Többekben él az a téves képzet is, hogy létezik egy olyan összeurópai mérce, amelyet csak követni kellene, s megszűnnének a kisebbséget sújtó hátrányok. A realitás viszont továbbra is azt mondatja velünk, hogy a roma kisebbség helyzetének jobbra fordítása ezentúl is az egyes államok feladata és felelőssége marad. A nemzetközi szervezetek keretében elfogadott dokumentumok ehhez csupán kisebb-nagyobb fogódzót nyújthatnak, s hogy mekkora is ez a segítség, azt a kötet minden olvasója maga megítélheti. Reméljük ennek eldöntésénél az olvasót a kötetben szereplő dokumentumok tanulmányozásához írt bevezető sem befolyásolja túlságosan.

A magyar fordításoknál az említett általános kisebbségi jogi dokumentumgyűjteményben alkalmazott elveket követtük, de ehelyütt is felhívnánk a figyelmet arra, hogy a fordításokban a diszkrimináció és a hátrányos megkülönböztetés kifejezéseket szinonimákként használtuk. A fordítások esetleges hiányosságaival és a téma természetéből adódó, kényszerű magyartalanságokkal szemben ugyanakkor az olvasó szíves megértését kérjük, hiszen Kosztolányi szavaival élve minden fordítás egyben egy kicsit fordítás is.

Ezúttal is köszönetet mondunk mindazoknak, akik fordításaikkal és szakmai tanácsokkal segítettek a kötet közreadását, így különösen Császár Henriettának, Császár Ivettnek, Kállai Ernőnek, Pappné Farkas Klárának és Weller Mónikának. A szerkesztők segítségére volt továbbá az Európa Tanács budapesti Információs és Dokumentációs Központja, mely az ET Miniszteri Bizottsága 2005 (4). sz. ajánlásának magyar fordítását rendelkezésünkre bocsátotta. Végül, de nem utolsósorban, külön köszönetet mondunk a Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Karának (HEFOP program), az MTA Jogtudományi Intézetének (NKFP 5/014. számú kutatás jogi alprogramja) és az MTA Kisebbségkutató Intézetének, amelyek anyagiilag támogatták a kötet megjelentetését.

A szerkesztők